

Bijelog hljeba bez motike

Iako dvije godine nije radio ništa, bivši zamjenik ministra odbrane Bosne i Hercegovine (BiH) Mirko Okolić je svaki mjesec primao skoro pet hiljada maraka. Na to je imao pravo jer je bio političar na vlasti.

I nije usamljen slučaj.

Bivši zamjenik državnog ministra odbrane Mirko Okolić je dvije godine koristio pravo na „bijeli hljeb“. Za to vrijeme je dobio 109 hiljada KM. (Foto: CIN)

Predsjednici, premijeri, ministri, njihovi zamjenici i savjetnici te poslanici i rukovodioci nekih državnih institucija mogu primiti plaću i do godinu dana po završetku mandata. Ovo pravo su im dali zakoni koje su sami napisali i usvojili na državnom, entitetskim i kantonalnim nivoima vlasti.

Plaću mogu primiti dok ne nađu drugi posao ili ne odu u

penziju. Funkcioneri dobijaju „bijeli hljeb“ čak i ako su smijenjeni ili ako na funkciji provedu makar jedan dan. Nije ograničeno ni koliko puta ista osoba može to pravo koristiti.

Državni i federalni funkcioneri mogu uživati pravo na „bijeli hljeb“ godinu dana. Svim funkcionerima u Republici Srpskoj (RS), Zapadnohercegovačkom kantonu (ZHK) te savjetnicima u Federaciji BiH odobrena je isplata najduže do pola godine.

Prema podacima koje je prikupio Centar za istraživačko novinarstvo (CIN), u protekle četiri godine 460 funkcionera je dobilo najmanje 7,3 miliona maraka za „bijeli hljeb“, dok je njih desetero na „bijelom hljebu“ bilo i po dva puta.

Osim Okolića, još jedan funkcioner je tu privilegiju uživao pune dvije godine. Građani su samo za njih dvojicu platili 175 hiljada KM.

Dvije godine rada – četiri godine plaće

Član Srpske demokratske stranke (SDS) Mirko Okolić na izborima 2010. godine nije uspio obnoviti mandat u Parlamentarnoj skupštini BiH. Za njega je tada glasalo oko 10 hiljada građana – trećina manje nego na ranijim izborima.

Mjesec dana nakon što je saznao da više neće biti državni poslanik, Okolić je počeo primati plaću bez rada.

Prema Zakonu o plaćama i naknadama u institucijama BiH, Okoliću je odobreno da u narednih godinu dana dobija mjesečnu naknadu u visini svoje posljednje plaće, što je suma od 4.833 KM. Pravo bi izgubio da se u međuvremenu zaposlio ili otišao u penziju, što se nije dogodilo.

„Ništa suprotno zakonu nije urađeno i nije to jedan jedini slučaj, i nije usamljen slučaj. Svi su tako radili“, kaže Okolić za CIN.

Prema imovinskom kartonu koji je ispunio uoči izbora, Okolić je u tom trenutku na privatnim računima imao oko 145.000 KM,

stan i automobil koje je procijenio na ukupno 210.000 KM. Tada je imao kredit od oko 11 hiljada KM.

„Pazite, ako imate neku zakonsku mogućnost i ako očekujete da ćete nešto što je dogovarano i da dobijete, onda se jednostavno to tako desi“, kaže Okolić.

Na „bijelom hljebu“ je ostao do decembra 2011. godine, a već početkom februara 2012. je postao zamjenik državnog ministra odbrane.

Sa te funkcije je smijenjen u oktobru 2013, a mjesec dana potom je opet zatražio istu naknadu. To je pravo i ostvario. Do novembra 2014. godine je svaki mjesec primao 4.180 KM.

„Jednostavno, putem inercije, to je tako išlo. Zakonom regulisano, nije ništa sporno bilo“, kaže Okolić.

Na novi posao nije čekao dugo – sredinom decembra dobija novi posao – postaje v. d. načelnika novoosnovanog Odjeljenja za civilnu zaštitu Grada Doboja.

Njegova privilegija na plaću bez rada je građane koštala 109 hiljada maraka.

Projektni menadžer u Centrima civilnih inicijativa (CCI) Adis Arapović kaže da je “bijeli hljeb” instrument koji su izmislile političke stranke da bi tako osigurale radna mjesta partijskim ljudima po isteku mandata. On smatra da je ovo jedan od najgorih primjera u kojima političari sami sebi određuju visinu naknade.

Bivši premijer BPK-a Alija Begović je od dvogodišnjeg života na „bijelom hljebu“ dobio 66 hiljada KM. (Foto: BPK)

„Bijeli hljeb“ za doktore u politici

Slično Okoliću, rekorder po vremenu koje je proveo na „bijelom hljebu“ je i nekadašnji premijer Bosanskohercegovačkog kantona (BPK) Alija Begović.

Begović je prethodno bio ministar zdravstva u Vladi BPK-a, a potom i kantonalni guverner. Nakon toga je bio poslanik u Skupštini BPK-a i delegat u Domu naroda Parlamenta FBiH.

Na izborima 2010. godine nije dobio novi mandat za kantonalnu skupštinu – osvojio je 183 glasa, što je skoro deset puta manje nego na prethodnim izborima. Tada je odlučio preći na „bijeli hljeb“ od 2.957 KM mjesečno, koliko je iznosila njegova plaća u federalnom parlamentu. Kao i njegov kolega Okolić, i on smatra da je samo iskoristio legalnu društvenu privilegiju.

„Mislim da je trebalo urediti zakon da se čovjek može vratiti

na svoje radno mjesto, bez obzira kad je otišao u politiku. Da je to tako, ja ne bih imao nikakvih problema niti bi mi „bijeli hljeb“ bio potreban“, kaže Begović.

Begović je u politiku ušao prije 18 godina sa pozicije direktora goraždanske bolnice.

Prema Zakonu o radu FBiH, imenovani i izabrani funkcioneri mogu zadržati svoj prethodni posao najduže četiri godine, koliko traje mandat. Ako mandat produže, više nemaju pravo da se vrate na staro radno mjesto.

Begović je „bijeli hljeb“ uzimao do marta 2012. godine, a tri mjeseca poslije pronalazi novi posao. Stranka demokratske akcije (SDA) ga postavlja za premijera BPK-a, ali je on ovim kantonom upravljao samo pet i po mjeseci, kada je smijenjen.

Iako je ostao bez posla, nije ostao bez plaće. Opet je zatražio „bijeli hljeb“ i nastavio primati plaću od 2.553 KM.

U međuvremenu, Begović se žalio Ustavnom sudu FBiH jer je smatrao da je nezakonito smijenjen sa premijerske pozicije. „Sud je čekao tri-četiri mjeseca i ja sam, naravno, čekao jer sam računao da će me vratiti na mjesto premijera pošto je to totalno nezakonito učinjeno“, kaže Begović za CIN.

Nakon što je Sud utvrdio da nije nadležan za njegovu tužbu, Begović je počeo tražiti posao u svojoj medicinskoj struci. U martu 2014. godine je postao direktor Doma zdravlja Ustikolina.

U proteklih osam i po godina članica HDZ-a BiH Vlatka Komšić je tri puta koristila pravo na „bijeli hljeb“ i dobila 52 hiljade KM. (Foto: Facebook)

I njegoova kolegica iz Kiseljaka Vlatka Komšić, bivša poslanica u Skupštini Srednjobosanskog kantona, je tokom posljednje četiri godine skoro pola vremena provela primajući plaću bez rada.

Međutim, ova političarka Hrvatske demokratske zajednice BiH (HDZBiH) je jedina koja je „bijeli hljeb“ primala i prije 2010. godine. Za osam i po godina je tri puta iskoristila pravo na naknadu i do danas je na taj način uzela 52 hiljade KM.

Blagodati u mjesečnom iznosu od oko 2.250 KM prvi put je uživala nakon mandata u državnom parlamentu krajem 2006.

godine.

Nakon toga je četiri godine bila ministrica zdravstva i socijalne politike SBK-a, da bi po isteku i tog mandata iskoristila maksimalno pravo na naknadu, primavši cijelu 2011. godinu plaću od 2.320 KM.

Ali, to nije bio njen jedini prihod iz budžeta u tom periodu. Ona je u međuvremenu osvojila i poslanički mandat u Skupštini SBK-a. Odrekla se pune plaće i profesionalnog statusa kako bi uz paušal i poslaničke naknade mogla primati i „bijeli hljeb“. Tako je mjesečno zarađivala ukupno 2.900 KM.

„Nisam morala primati „bijeli kruh“. (...) Mogla sam se profesionalizirati istog trenutka pa je bilo svejedno – koristila to ili bila profesionalac“, kaže Komšić za CIN.

No, nije bilo svejedno. Da je postala profesionalna poslanica i odustala od „bijelog hljeba“, zarađivala bi mjesečno skoro 500 KM manje, koliko je tada iznosila prosječna plaća radnika u industriji, građevinarstvu, trgovini i ugostiteljstvu u SBK-u.

U novembru prošle godine je završila mandat u Skupštini SBK-a i kao bivša poslanica po treći put počela primati naknadu. Ukoliko Komšićeva u međuvremenu ne nađe stalni posao, do novembra će primati 1.797 KM.

„Ja sam legalista. (...) Krećem se u okvirima zakona koji mi je dozvolio da ovu godinu dana imam „bijeli kruh“. Ne smatram da je to najgore rješenje“, rekla je za CIN.

Komšićeva kaže da živi sa majkom koja ima minimalnu penziju i da joj dijete volontira te da mora imati neka primanja.

Adis Arapović iz CCI-a kaže da su svi političari ovu naknadu uzimali jer im to dozvoljavaju zakoni koje donose vladajuće političke stranke.

“Ali, gle čuda, mijenjaju se stranke, ali se nije mijenjala

politika. Dakle, ko god je došao u poziciju da uzme taj „bijeli hljeb“, uzeo je. Nekolicina ljudi je odbila da uzme ili je uzela pa to usmjerila u neke humanitarne svrhe. 95 posto ljudi je to uzelo bespogovorno, ne pitajući se da li je to normalno, etično, prihvatljivo i racionalno u ovom trenutku potpunog budžetskog sloma”, kaže Arapović.

Skupština Kantona Sarajevo je usvojila odluku prema kojoj je ukinut „bijeli hljeb“ za funkcionere u ovom kantonu. (Foto: CIN)

Najviše duplih naknada za funkcionere iz SBK-a

Iz ovog kantona, osim Vlatke Komšić, dolaze još trojica funkcionera koji su dva puta koristili naknadu – bivši kantonalni poslanici Refik Poparić (SDA) i Josip Kvasina (HDZBiH) te bivši premijer Bajro Makić (SDA). Oni su „bijeli hljeb“ koristili kraće jer su brže dolazili do novog radnog mjesta – od četiri do sedam mjeseci ukupno. Mjesečni prosjek njihovih plaća je bio od 1.450 KM do 2.250 KM.

I Kvasina i Poparić su poput skupštinske kolegice Komšić uz „bijeli hljeb“ primali i poslaničke naknade i paušale pa su njihova mjesečna primanja od decembra 2010. do aprila 2011. godine iznosila 2.230 KM, odnosno 3.012 KM.

Bivši kantonalni ministar iz Tuzle Sead Hasić (SDP BiH) je naknadu koristio ukupno 11 mjeseci – tri mjeseca kao poslanik u Skupštini Tuzlanskog kantona (TK) početkom 2011. godine, a potom osam mjeseci tokom 2013. kao ministar za rad, socijalnu politiku i povratak TK-a. Za to vrijeme je iz budžeta dobio nešto više od 20 hiljada KM.

Privilegiju korištenja plaće bez rada u protekle četiri godine dva puta je uživao i Petar Milić iz Hrvatske stranke prava (HSP) BiH. „Bijeli hljeb“ je prvi put okusio kao federalni poslanik tokom prve polovine 2011. godine kada je ukupno dobio 18.594 KM, zatim od septembra 2013. kada je prestao biti savjetnik federalnog ministra finansija Ante Krajine. Građane Federacije BiH je koštao 31.481 KM.

Trenutno ovu naknadu prima i njegov stranački kolega, predsjednik HSP-a BiH Zvonko Jurišić. Kao bivši državni poslanik, od kraja novembra prošle godine mjesečno prima 3.164 KM. Prije toga je „bijeli hljeb“ primao kao premijer ZHK-a 2010. godine, kada je za tri mjeseca dobio 12.262 KM.

Bivši poslanik Partije demokratskog progresa (PDP) u Narodnoj skupštini Republike Srpske Aleksandar Golijanin je jedini funkcioner u ovom entitetu koji je dvaput primao „bijeli hljeb“, i to oba puta kao poslanik. Prvo je po isteku mandata 2010. godine iskoristio puno pravo na šestomjesečnu naknadu, dobivši tako 16.704 KM. Isto je učinio krajem prošle godine od kada ima mjesečnu plaću od 2.685 KM na koju ima pravo do maja.

„Bijeli hljeb“ postoji godinama kao jedno od prava funkcionera. O ovome se u javnosti nije mnogo govorilo sve do februara 2014. godine kada je njegovo ukidanje bilo jedno od

glavnih zahtjeva građana na protestima protiv neefikasne vlasti u BiH. Do sada su tri kantona ukinula pravo na „bijeli hljeb“: Sarajevo, Tuzlanski i Unsko-sanski. Procedura za ukidanje je pokrenuta i na državnom nivou.

Adis Arapović iz CCI-a kaže da prije protesta tako nešto nije bilo moguće jer nije bilo političkog interesa, ali ni građanskog pritiska.

“Tek nakon februarskih protesta prošle godine i nakon ovih okončanih izbora mi smo svjedočili da se zaista može u vrlo kratkom roku napraviti brza promjena do te mjere da se u potpunosti ukine ‘bijeli hljeb’”, kaže Arapović.